

Felhívás a méh- és darázscsípés veszélyeivel kapcsolatban

Tavaly nyáron halálos kimenetelű munkabaleset is történt darázscsípés következtében.

Az elmúlt években megfigyelhető tendencia, hogy a méhek és darazsak egyre korábban jelennek meg, ami összefüggésbe hozható a felmelegedő éghajlattal és a változó környezeti feltételekkel, a növények korai virágzásával. A klímaváltozás következtében a méh- és darázsfajok aktivitási időszaka hosszabbodik, már kora tavasztól késő ősziig fokozott a veszély. Ennek következtében a méh- és darázscsípések kockázata már a tavaszi hónapokban is jelentős lehet.

Általában, ha méh- vagy darázscsípésről hallunk, akkor legtöbbször kellemetlen fájdalomra gondolunk, és nem olyan veszélyforrásra, ami nemcsak könnyen múló, hanem **végzetes kimenetelű egészségkárosodást okozhat**. A méh- vagy darázscsípés során a rovarok - főleg védekezés céljából - méreganyagot juttatnak az ember szervezetébe. Ez a méreganyag enyhébb esetben bőrpírt, duzzanatot, fájdalmat okoz, súlyosabb formában viszont akár halálhoz is vezethet. A méhek és darazsak az emberi szervezetbe jutott méreganyaguk útján komoly veszélyt jelenthetnek, különösen az arra érzékeny egyéneknél. Magyarországon évente több százan szenvednek súlyos allergiás reakciótól méh- vagy darázscsípés miatt, és sajnos előfordulnak halálos esetek is.

Főleg erdészeti tevékenység (erdőgondozás, fakivágás), mezőgazdasági munka (gyomtalanítás, szőlőszüretelés) során, illetve közterületen takarítás, folyóparton kaszálás vagy elhagyott épületekben végzett munkák közben érheti a munkavállalókat rovarjárat. A veszélyes időszak az időjárás hűvösebbre, illetve csapadékosabbra válásáig tarthat, ezért **a Nemzetgazdasági Minisztérium Munkavédelmi Irányítási Főosztálya fokozott elővigyázatosságot kér a szabadterén tevékenységet folytató munkáltatóktól és a munkát végző dolgozóktól.**

Jelenleg Magyarországon közel 20 veszélyesnek számító darázs faj él. Leggyakoribb az úgynevezett kecskedarázs, legveszélyesebb a lódarázs. A magasabb átlaghőmérséklet és az enyhe telek miatt új fajok megjelenése is várható. Nagy riadalmat kelt az Ázsiából európai országokban, köztük Franciaországban, Olaszországban és Spanyolországban már letelepedett úgynevezett ázsiai lódarázs. Magyarországon 2023. augusztus 22-én észlelték először az ázsiai lódarazsat a Győr-Moson-Sopron vármegyei Kimlén. Ez az inváziós faj Európa számos országában gyors terjedéssel komoly veszélyt jelent az adott terület őshonos beporzóira, így többek között a méhészek által tartott mézelő méhekre. Az ázsiai lódarázs kisebb, mint az őshonos európai lódarázs, hossza körülbelül 2,5-3 centiméter. Színe sötét, potrohának vége sárgás-narancssárga, a lábak alsó része jellegzetesen sárga. Fészket a szabadban, általában magas fák vagy bokrokon, de akár talajszinten is építheti.

méh

kecskedarázs

ázsiai lódarázs

Az ázsiai lódarázs aktívan vadászik a házi méhekre, egyetlen kolónia akár több tízezer méhet is elpusztíthat. Gyors terjedése miatt veszélyezteti a helyi ökoszisztéma egyensúlyát. Az Országos Magyar Méhészeti Egyesület (OMME) kéri, ha valaki ázsiai lódarazsat, vagy annak fészket lát, készítsen fényképet a rovarról, illetve a fészkekről, és küldje el azt – megjelölve az észlelés pontos helyszínét – az OMME hivatalos e-mail címére: velutina@omme.hu.

A méh és darázs méréganyagának összetétele nem teljesen ugyanaz. A méhnek savas kémhatású mérge van, a darázs pedig lúgos kémhatású, azonban nincs különbség közöttük, hogy valakit méh vagy darázs

szúr meg, mivel a testbe juttatott méréganyaguk ugyanazt a hatást váltja ki az arra érzékeny személynél.

A méhek fullánkjának felszíne nem sima, hanem „szőrös” és a csípést követően a bőrben marad a mérégzsákkal együtt, ami a rovar halálához vezet. A darázs általában nagyobb testű, színesebb, mint a méh és fullánkjának felszíne simább és erősebben tapad a törzséhez, ezért csípés után nem pusztul el és egy alkalommal többször is szúrhat.

A méh- vagy darázscsípés helyén kialakuló piros, fájdalmas duzzanat nagyon kellemetlen, leggyakrabban azonban veszélytelen. A rovarok mérge olyan peptideket, aminokat és enzimeket tartalmaz, amelyek a nem allergiásoknál is kitágítják és áteresztővé teszik az ereket, így a csípés helyén vörös vizenyő, erős fájdalom, akár viszketés jelentkezik. Ez az általános reakció órák vagy 1-2 nap alatt oldódik, és ez még nem jelent allergiát. Nem allergiások esetében is lehet életveszélyes a méhcsípés és a darázscsípés, ugyanis az is sokat számít, hogy hol van a csípés helye. **Ha a nyelv vagy torok esik áldozatul, vagy valaki véletlenül lenyeli a darazsat vagy a méhet, akkor a helyileg kialakuló duzzanat akár elzárhatja a légutakat gégevizenyőt okozva, amellyel életveszélyes állapot léphet fel. Ilyen esetben nincs idő mérlegelni: azonnal ki kell hívni a mentőt!**

Fontos tudni ugyanakkor, hogy ha a rovarcsípést követő **két napon belül a távolabbi bőrfelületen kiütések jelentkeznek, illetve légzési, keringési zavar és hasi panaszok lépnek fel, haladéktalanul szakorvoshoz kell fordulni**, mert ezek allergiás reakcióra utalnak. Legrosszabb esetben a csípés fél órán belül akár anafilaxiás sokkot is okozhat, ami azonnali sürgősségi ellátást igényel.

Ha valaki darázsba vagy méhbe lép, majd megdagad akár az egész lába, más tünete azonban nincs, akkor tüneti kezelést igényel. A *Semmelweis Egyetem tájékoztatója* szerint ilyenkor antihisztamin tartalmú, viszketéscsillapító és gyulladáscsökkentő kenőcsök használata, a bőrfelület hűtése, illetve ha végtagról van szó, annak felpolcolása javasolt. A méh csak egyszer képes szűrni és ilyenkor a fullánkja az áldozathoz tapad. Fontos minél előbb eltávolítani a fullánkot, mivel a szúrás követően a méréganyagot még percekig pumpálja a szervezetbe.

Tragédiát okozhat, ha a csípést követő 30 percen belül életveszélyes, egész szervezetet érintő hevese allergiás reakció, anafilaxia jelentkezik. Felnőttekben általában több száz méh vagy darázs csípése szükséges a halálos dózisú mérge bejuttatásához, addig **túlérzékeny egyénben egyetlen csípés is végzetes anafilaxiás reakciót eredményezhet.** Ilyenkor súlyos hasi görcs, hasmenés, hányás, testszerte megjelenő csalánkiütés, sápadtság, nyelési zavar, szédülés, verejtékezés, vérnyomáscsökkenés alakul ki, amely ájuláshoz vezethet. Szájban vagy szemben jelentkező duzzanat, köhögés, torokszorító érzés, sípoló vagy nehézlégzés, de akár eszméletvesztés is előfordulhat. Ez azonnali sürgősségi ellátást igényel: be kell adni a combizomba a betegnél lévő életmentő adrenalin injekciót (ha már tud az allergiájáról, általában magánál hordja), és azonnal mentőt kell hívni. Fontos tudni, hogy az adrenalin öninjekciót (auto-injektor) 8-10 másodperc után szabad a combizomból kihúzni (addig a combizomba benyomva kell tartani). Életveszélyes anafilaxiát egyébként hazánkban csak a méh és a darázs mérge okoz, a többi rovar csípése csak jórészt ártalmatlan, helyi reakciót vált ki.

Az allergiás reakciók a csípést követően később, 48 órán belül is jelentkezhetnek, akkor azonban már nem jelentenek akkora veszélyt. Ilyen esetben is feltétlenül fel kell keresni rovarméreg allergiások ellátásával foglalkozó allergológus szakorvost, aki kideríti, mi okozta az allergiás reakciót. Rizikóelemzést végez a vérvizsgálatok, bőrpróba és a tünetek alapján, hogy eldöntse, igényli-e a páciens a 3-5 éven keresztül tartó, rovarméreg-alapú immunterápiát. Az allergológus emellett a sürgősségi ellátás lépéseiről is tájékoztatja a beteget, begyakorolja vele, mi a teendő vészhelyzet esetén, illetve ellátja a szükséges gyógyszerekkel.

A méh- és darázscsípés megelőzése, valamint káros hatásainak csökkentése érdekében szükséges munkáltatói teendők és javaslatok:

- A munkáltatónak munkahelyi kockázatértékeléssel kell rendelkeznie, melynek készítésébe a foglalkozás-egészségügyi orvost és a munkavédelmi szakembert be kell vonni. A munkáltatónak a munkavállalók által végzett munkafolyamatokat és munkaterületeket elemezve fel kell tártani mindazon lehetséges élőhelyeket, illetve veszélyes körülményeket, amelyek méh/darázs általi támadást eredményezhetnek. A méhek és darazsak a fészküket földbe, fa odvába, széna bálába rakják. A lódarázs a legagresszívabb, a fészküket közelítve hamar támadnak.
- A munkavállalók egészségének és biztonságának védelme érdekében *megelőző intézkedéseket* (lásd az alábbiakban) kell tenni, különösen ott, ahol a munkaterület járművel történő megközelíthetősége korlátozott.
- A méh- vagy darázscsípés veszélyével érintett munkaterületeken végzett munkák előtt a munkáltatók tájékozódjanak a rovarcsípés kezelésével kapcsolatban a foglalkozás-egészségügyi szolgálat orvosánál. Különösen fontos ez a *rovarméregre érzékenyek* esetében.
- A munkaterületeken indokolt *kerülni az egyedül végzett munkát*, hogy időben felismerésre kerüljön az esetleges rosszullét.
- Segítség hívásra mindig legyen *mobiltelefon* a munkaterületen. Ellenőrizni kell, hogy van-e térerő. Ha nincs, akkor ki kell deríteni a legközelebbi pontot, és ezt közölni kell a dolgozókkal.
- A munkahelyi *elsősegélynyújtókat* ki kell képezni a sérülések, a jellemző tünetek azonosítására és kezelésére.
- A munkáltatónak, munkairányítónak, illetve az elsősegélynyújtónak tudnia kell, hogy hol van a *legközelebbi egészségügyi létesítmény*, amelyben az *anafilaxiás* sokk elkerülésére szolgáló injekció rendelkezésre áll.
- A munkáltatónak a *munkavédelmi oktatás során* - a foglalkozás-egészségügyi szolgálat felvilágosítása és tanácsai alapján - a munkavállalókkal meg kell ismertetni a méh/darázscsípés veszélyeit és a szükséges megelőző intézkedéseket. Fontos felhívni a figyelmüket a tünetekre, azok jelentőségére és a gyors orvosi segítség kérésének fontosságára. Közterületen végzett munkák során fontos a lakosság előzetes tájékoztatása is, különösen, ha darázsfészkek-eltávolítás vagy gyomirtás történik.
- A munkavállalók figyelmét fel kell hívni arra, hogy *figyeljenek egymásra*, a rovarcsípés esetén a munkát azonnal hagyják abba és igényeljék az elsősegélynyújtást vagy az orvosi ellátást. Nem szabad a sérültet magára hagyni, még ha rögtön életveszélyes tünetek nem is jelentkeznek nála.
- Ha valaki tudja magáról, hogy *érzékeny* a méh- vagy darázscsípésre, vigye magával az allergiás reakció megelőzését/csökkentését szolgáló gyógyszert, illetve injekciót. *Ennek hiányában ne kezdje meg a munkavégzést!*
- A munkavállalók hordjanak *zárt ruházatot és zárt cipőt*. Az élénk színű ruhák - mint a sárga,

piros - viselése nem javasolt.

- A munkavállalókat tájékoztatni kell, hogy indokolatlanul ne bolygassák a növényzetet. Nem szabad fa-, szikla- vagy mesterséges üregekbe nyúlni, hiszen a darazsak szívesen építik a fészkeiket e helyekre. Ha megjelenik egy-egy méh vagy darázs a közelben, a munkavállalók igyekezzenek megőrizni a nyugalmukat, a hadonászás csak ingerli a rovarokat.
- Amennyiben van rá lehetőség, az élelmiszereket a veszélyes időszakban zárt térben (pihenőhelyen) fogyasszák el. Fogyasztás előtt mindig ellenőrizték, hogy nem került-e bele rovar. Nyári melegben óvakodni kell az édes folyadékok üvegből, fémdobozból történő fogyasztásától.
- Gépjárműbe történő beszállás előtt ellenőrizni kell, hogy nincs-e a kocsitérben méh vagy darázs.

Felhasznált irodalom:

- Igazságügyi Orvostan (szerk.: Sótonyi Péter), negyedik, átdolgozott, bővített kiadás, Semmelweis Kiadó, 2011
- Dr. Mezei Györgyi: Méh és darázscsípés: veszélytelen vagy halálos (2015), Semmelweis Egyetem I. Sz. Gyermekgyógyászati Klinika, <http://semmelweis.hu/mediasarok/2015/08/03/meh-es-darazscsipes-veszelytelen-vagy-halalos/>
- Ázsiai lódarázs (*Vespa Velutina*) – Minden, amit tudni érdemes! (2025), Országos Magyar Méhészeti Egyesület, https://www.omme.hu/vision/oop/uploaded_images/doc/azsiai_lodarazsa4td8hw63xpi.pdf

Budapest, 2025. május

Összeállította:

**Nemzetgazdasági Minisztérium
Munkavédelmi Irányítási Főosztály**